

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Датум 5.11.2021.

ИЗВЕШТАЈ О ПРЕГЛЕДУ И ОЦЕНИ
ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовео комисију

Одлуком Научно-наставног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду број 1105/1, на десетој електронској седници одржаној 7. септембра 2021. године, образована је комисија за преглед и оцену докторске дисертације коју је мсп Наташа Нинчетовић предала под насловом „Потчињени положај жена у викторијанском друштву: Меги Таливер, Теса Д’Урбервил и Беки Шарп“.

Састав
комисије:

1. др Зоран Пауновић, редовни професор енглеске књижевности, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду и Филолошки факултет Универзитета у Београду, изабран 2006. Године
2. др Даница Игрутиновић, доцент енглеске књижевности, Факултет за медије и комуникацију, Универзитет „Сингидунум“, изабрана 2014. године
3. др Наташа Шофранац, Филолошки факултет Универзитета у Београду, доцент енглеске књижевности, изабрана 2015. године

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Наташа Нинчетовић рођена је Прокупљу, 14.8.1988. године. Стручни назив професор енглеског језика и књижевности стекла је на Филолошком факултету Универзитета у Приштини (привремено измештеном у Косовску Митровицу) 2011. године, азвање мастера из области Језика, књижевности и културе стекла је 2014. године одбранивши рад под насловом „*D.H.Lawrence’s radical approach to a search of fulfillment and sexuality in The Rainbow and Lady Chatterley’s Lover*“, на Филолошком факултету Универзитета у Београду.

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Потчињени положај жена у викторијанском друштву: Меги Таливер, Теса Д'Урбервил и Беки Шарп

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација мрр Наташе Нинчековић под насловом „Потчињени положај жена у викторијанском друштву: Меги Таливер, Теса Д'Урбервил и Беки Шарп“ обухвата 162 компјутерски штампане странице, са четрнаест поглавља и библиографијом која броји 136 јединица: 1. УВОД, 2. Викторијанско доба – друштвене прилике, 3. Викторијански роман, 4. Феминизам, 5. Индокринација жена у XIX веку у Великој Британији, 6. АМЕЛИЈА СЕДЛИ И БЕКИ ШАРП – „АНЂЕО У КУЋИ“ И „ЖЕНА-СИРЕНА“, 7. (Не)остварени потенцијали Меги Таливер, 8. Теса Дарбифилд, 8.1. Природа у Теси од рода д'Ербервил, 9. Меги Таливер и Теса Дарбифилд – одане ћерке, 10. Воденица на Флоси – критика концепта образовања у викторијанској Великој Британији, 11. Морал, 11.1. Морал у Воденици на Флоси, 12. Сексуалност у викторијанском роману, 13. Провинција и село у Воденици на Флоси и Теси од рода Д'Ербервила и ЗАКЉУЧАК.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Прво поглавље, Увод, даје приказ наредних једанаест поглавља у контексту тема које чине окосницу овог рада: патријархално друштво, двоструки стандарди, положај жене у породици и заједници. Тиме добијамо преглед и обухват рада у целини, његових тема и теорија кроз које су интерпретиране.

Друго поглавље бави се друштвеним и културним околностима викторијанске епохе. Друштво је било подељено у три класе: аристократију, средњу класу и радничку класу. Иако се може рећи да је викторијанско доба период успона средње класе, овај успон се односи пре свега на материјално благостање и пењање на друштвеној лествици, док је требало да прође доста времена док средња класа није добила политичка права која су дуго била привилегија аристократије.

Треће поглавље бави се викторијанским романом, који је некада имао првенствено забавну функцију, сада је прихваћен као значајан фактор у едукацији и обликовању морала заједнице. Највећи утицај роман је свакако имао на припаднике средње класе, који су у новонасталим приликама имали много више слободног времена. Један од омиљених начина за

провођење слободног времена било је гласно читање у салону. Тада се окупљала цела породица, због чега је било нужно да садржај романа буде примерен за све узрасте, без описа сензуалности који би могли да узнемире слушаоце.

У **четвртом поглављу** имамо кратак осврт на феминизам, покрет за равноправност полова. Најпре треба напоменути да разликујемо феминизам као друштвенополитички покрет који се појавио крајем XIX века, а чији је циљ био остваривање права гласа за жене, и академски феминизам, који се појавио знатно касније, 60-их година XX века. Како наводе Бужињска и Марковски, аутори књиге *Књижевне теорије и правци XX века* „два најизразитија стила феминистичке критике су гинеофеминизам (првенствено америчке критичарке) и концепција женског писма (француске критичарке). Од свих праваца и грана феминизма, за наше истраживање је најзнаимљивији екофеминизам, који се залаже за ослобађање не само жена, већ свих тлачених група. У том смислу се осветљава поистовећивање жене са природом, али и животињама, а све у циљу њиховог обезвређивања. Западна идеологија, која је патријархална, увек је више вредновала оно што се доводи у везу са културом од оног што је у вези са природом, а све то се објашњава способношћу културе/друштва да култивише и преображава природу.

Пето поглавље приказује механизме и начине на које је званична идеологија обликовала свест жена, које су дуго биле потпуно несвесне свог незавидног положаја. У другој половини XIX века појавио се сифражетски покрет који је тражио већа права за жене, на првом месту право гласа. Жене су право гласа добиле тек у XX веку, али је један број интелектуалаца (између осталих и Џорџ Елиот) сматрао да добијање права гласа неће довести до радикалних промена када је у питању равноправност полова. Много већи проблем од неравноправности пред законом је стање свести.

Шесто поглавље почетак је ближег упознавања са јунакињама три романа која се сматрају репрезентативним викторијанским романима. У овом поглављу конкретно сагледавамо два главна женска лика у *Ваширу таитине* (*Vanity Fair*, 1848) у контексту њиховог друштвеног положаја. Треба напоменути да је Вилијам Текери писац чији је опус по бројним питањима другачији од опуса друга два писца чија дела анализирамо. Његов стил писања је другачији. Роман *Вашир таитине* садржи у себи елементе сатире, а осмишљен је тако да жигосе обичаје и нарави свога времена. Текери није веровао у хероје, он је људску природу видео као „спој херојског и смешног, племенитог и простачког“.

Седмо поглавље у средишту има лик Меги Таливер, а кључно питање на које смо покушали да дамо одговор је да ли је Меги успела да актуелизује своје потенцијале? Ако говоримо о професионалној

остварености, одговор на ово питање је негативан. Покушали смо да појаснимо како је породица и Мегина околина утицала и обликовала ову младу жену. Меги, која је била интелигентно и талентовано дете пуно живота, израста у несигурну девојку која се плаши да својој судбини да неки одређени ток.

Осмо поглавље је кратак осврт на Тесу Дарбифилд, хероину романа *Тес од рода Д'Ербервила*. Када је објављен, овај роман је изазвао оштре реакције због, за то време пренаглашене сензуалности и чињенице да је Харди имао смелости да у поднаслову романа напише „чиста жена“ за јунакињу која по аршинима оног доба била посрнула и крајње неморална.

У **деветом поглављу** ауторка се бави утицајем породице на ликове Меги Таливер и Тесе Дарбифилд. Полазимо од тезе да су Меги и Теса деца слабих родитеља и да је у оба романа присутан сукоб генерација, а импликација њиховог опуса је да жене и мушкарци једу другачији. Елиотова је нпр. сматрала да су жене моралније од мушкараца и да је њихова највећа моћ у остваривању позитивног утицаја на друге.

Десето поглавље је кратак осврт на концепт образовања у викторијанској Великој Британији. XIX век је донео многе позитивне промене у сфери образовања: стопа писмености је драстично скочила, уводи се обавезно основно образовање, оснивају се женски универзитети... Међутим, образовање је на британском острву у XIX веку било класно и родно одређено.

У **једанаестом поглављу** кандидаткиња истражује какав је лични морал ових хероина и у каввом се односу налази према моралу заједнице. Лицемерје и ригидни ставови често су од најплеменитијих и морално најчистијих особа, пре свега жена, правили презрене и одбачене чланове заједнице, неприлагођене општим узусима и неписаним правилима.

У **дванаестом поглављу** ауторка истражује какав је био однос викторијанаца према сексуалности и какав су приступ овој теми имала три писца чије романе анализирамо. За разлику од неких ранијих периода када секс није био табу тема, за XIX век је карактеристично да о сексуалности није могло да се говори јавно и отворено.

Као **тринаесто поглавље**, **Закључак** разматра „интензитет искуства“ јунакиња које су одабрале, или судбински биле упућене на трновит пут. Самоћа, стигма, добровољно изганство, дају им и романтичну црту, уз наговештаје реализма који убудуће неће идеализовати јунаке нити неговати наивне приче пуне моралног симболизма. У свим лимитима своје епохе, ови романи заиста јесу пут ка модерној прози и „женском писму“, чак и када их не пишу жене.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Нинчетовић, Наташа: Сlike Америке у драмама *Зоолошка прича* Едварда Олбија и *Амерички бизон* Дејвида Мемета, *Анали Филолошког факултета* Vol. 31 (2019) бр. 1

(стр. 27-41)

VII ЗАКЉУЧЦИ, ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

С обзиром на то да сви обрађени романи имају карактер или елементе Bildungsroman-a, односно у већој или мањој мери посветили су пажњу формативном периоду у животу сваке од три јунакиње, од раног детињства до зрелог доба, пратимо како се са одрастањем тај обруч осуде стеже око јунакиња које „штрче“ у својој средини. Од породичних вредности, преко друштвених норми, верских начела и политичких прилика, све се преламало преко женског идентитета и самосвојности ових јунакиња, који су доживљавани као субверзивни. Самим тим, друштвено непожељни и потенцијално опасни, као лош утицај на околину. Тако сложеним блоковима, добијамо целовиту слику о целом микрокосмосу у коме су те девојчице одгајане, сазревале и доживљавале болна искуства у спознаји да нису равноправне, чак ни слободне. Да љубав није безусловна, чак ни родитељска, братска, супружничка. Сваки покушај еманципације заврши се моралних посрнућем, а исистирање на женској сензуалности стигматизацијом и изолацијом јунакиње. Положај жене у друштву, положај у књижевности и као ликова и као ауторки (Џорџ Елиот), показује нам заједиштво у колективном наслеђу и свеprisутном патријархату. Јунакиња која те норме безобзирно крши (Беки Шарп) истовремено је користољубива, бескрупулозна и морално проблематична особа, лоша мајка. Подређеност мушким фигурама оца, брата и супруга, од рођења до смрти, финансијска и свака друга зависност од њих, стално пригушен сопствени глас и потиснута свест о сопственом бићу, жељама и хтењу, од викторијанских јунакиња прави трагичне хероине рођене у погрешно време, несхваћених и неостварених потенцијала. С друге стране, мушкарци су приказани као лицемерни, безосећајни и себични, често неодлучног и кукавичког става, али заштићени статусом, друштвеним нормама и двоструким аршинима. Сав терет, жртву и кривицу у породици и у друштву понеле су жене, опет субверзивно преузимајући мушке улоге и идући путем страдања, греха и искупљења. Крај две племените јунакиње има изразито религиозну и симболичну димензију, док је антихероина баш онаква какав јој је био живот – интригантна, манипулативна и материјалистички настројена.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Кандидаткиња је темељно обрадила примарну и секундарну литературу, да би се потом

посветила компаративној анализи предметних дела, утврђивању заједничких именилаца и општих места код сва три аутора и њихове улоге у ширем контексту родних и друштвених студија. На захтевни задатак обраде три дела различитих аутора, одговорила је прегледом њихових најпознатијих дела и, додатно, дијахронијским приступом кроз преглед таласа феминизма у друштву и књижевности. Аналитичко-синтетички метод омогућио је јасан преглед и излагање резултата, који су, захваљујући умећу кандидаткиње да систематизује знање и проблематизује релевантна питања, уз импресионистички печат, дали јасну слику о положају жене некада и сада. Викторијанска епоха по свом моралу и конвенцијама нешто је са чиме се наше поднебље лако идентификује, уз универзалну парадигму и наглашено дидактички и утилитаристички приступ књижевности, пре свега код Хардија. Феминистичка критика на коју се кандидаткиња у великој мери ослања да би осветлила све аспекте личног и колективног у тако сложеним односима, надовезује се на афирмативне ставове аутора према својим јунакињама, које можемо назвати феминистичким пре феминизма. Мелиоризам, моралне поуке и, понекад, патетични тонови, не могу да законе суштински пристрасан став и емотивну везаност аутора за своје хероине, несавршене какве јесу, али природне и срчане. Трагање за суштином уместо наметнуте форме довешће до јачања либералних ставова и еманципаторских покрета, па у том контексту, иако апсурдно, викторијанске писце можемо сматрати претечама борбе за родну равноправност. Кандидаткиња нас у то уверава истицањем релевантних момената у самим романима, уз ехо који су пронашли у модерној књижевној критици. Лични афинитети, баш као и код аутора романа, дају снажан печат овој анализи и саставни су део приступа.

IX ПРЕДЛОГ

На основу свега изнетог, Комисија закључује да је дисертација кандидаткиње мср Наташе Нинчетовић својом сложеношћу, актуелношћу и значајем за студије у области енглеске књижевности и феминистичке критике, као и културолошких студија викторијанске епохе, вредан допринос. Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да ову докторску дисертацију прихвати, а кандидаткињи Наташи Нинчетовић одобри приступ усменој одбрани рада.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

1.

2.

3.

